

Süleymanov, Mehman. Müstəqillik tariximizin qürur yaşadan zəfəri / M. Süleymanov // Xalq qəzeti. - 2020. - 27 noyabr. - № 248. - S. 5.

Deyirlər, tarix müəyyən fasilələrlə təkrarlanır. Azərbaycan xalqının ölkənin qədim və mərkəzi əyaləti Qarabağı Ermənistan işğalından qorumaq, itirilmiş ərazi bütövlüyünü bərpa etmək uğrunda mübarizədə ilk hərbi zəfəri düz 1 əsrdən sonra bizim günlərdə təkrarlandı. Azərbaycanın milli müstəqillik tarixində xalqımızın taleyinə yazılmış sonuncu böyük və yaddaqalan hərbi zəfər yüz il əvvəl – 1920-ci ilin yazında qazanılmışdı. Həmin ilin mart ayının 23-nə keçən gecə tarixi torpaqlarımızda yenidən elan edilmiş Ermənistan dövlətinin təcavüzkar silahlı qüvvələri və onun Qarabağda təşkilatlandığı terror dəstələri Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ordusunun bölgədə yerləşən bölmələri üzərinə qəfil hücum keçməklə, müvəqqəti də olsa, öz niyyətlərinə nail ola bilmişdilər – daşnaklar Qarabağın dağlıq hissəsinə nəzarəti ələ keçirmişdilər.

Bu kəmfürsət planların davamında o zaman Azərbaycanın böyük əraziləri də Ermənistanın işğalı altına düşməli idi. Nəzərdə tutulmuşdu ki, erməni silahlı qüvvələri Qarabağın dağlıq hissəsindən Tərtərə və oradan da Gəncəyə çıxsınlar və sonra isə Gəncədən Qazax–Ağstafaya qədər olan əraziləri zorla Ermənistanla birləşdirdirsinlər. Eyni vaxtda Qazax–Ağstafa istiqamətindən də hücumla başlayan erməni dəstələri bu işğalçılıq planının həyata keçməsinə öz dəstəklərini verməli idilər. Bununla da xəstə tənəbbülün məhsulu olan “Böyük Ermənistanın” coğrafiyasının cızılması üçün Azərbaycan ərazisinin böyük bir hissəsi yerli əhəlidən təmizlənməli, türk-müsəlmanlara münasibətdə ən adi insani meyarları əldən vermiş erməni toplumunun tapdağı altına düşməli idi.

O zaman dövrün və şəraitin çətinliklərindən heç də yaxa qurtarmamış AXC hökuməti bütün potensialını toplayaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda ağırılı-acılı bir müharibəyə qalxdı. Dövrün milli siyasətçilərinin ərkə “ağsaqqal generalımız” adlandırdığı hərbi nazir Səməd bəy Mehmandarov silahdaşlarını toplayıb cəbhəyə səfərbər etdi və onlarla birlikdə Vətənə sədaqətli xidmətin nəsillərə meyar olacaq bir nümunəsini tarixə həkk elədi. Bütün cəhdlərinə və böyük qüvvələr cəlb etməsinə baxmayaraq erməni-daşnak qüvvələri Qarabağı Azərbaycandan qopara bilmədilər. Cümhuriyyət ordusu böyük fədakarlıqlar nəticəsində bu qədim türk diyarını işğaldan, yad nəfəsindən qorudu, yeni yaradılmış müstəqil dövlətin ərazi bütövlüyünün pozulmasına imkan vermədi.

Lakin bu sevincin ömrü uzun olmadı, çox keçmədən Azərbaycanın müstəqilliyinə son qoyulmuşdu. Qarabağın başı üzərində yenidən qara buludlar görünməyə, ayağında sərt küləklər əsməyə başlamışdı. Bununla belə, Azərbaycan xalqı hələ AXC

dövründə Vətəni müdafiənin dəyərli bir təcrübəsini yaratmışdı. Bu misilsiz təcrübə bir əsr sonra, yəni 2020-ci ilin payızında yenidən təkrar olundu. Özü də yeni keyfiyyətdə və daha yüksək səviyyədə. Çünki 1920-ci ildən fərqli olaraq, 2020-ci ildə Azərbaycan daha mürəkkəb hərbi-siyasi durumda idi.

Belə ki, Qarabağın dağlıq hissəsi tamamilə işğal altına alınmışdı, bu ərazidə yaşayan azərbaycanlılar etnik təmizləməyə məruz qalmışdı. Müdhiş Xocalı soyqırımını həyata keçirilmişdi, Şuşa şəhəri, Kəlbəcər, Ağdam, Qubadlı, Zəngilan, Cəbrayıl və Füzuli rayonları işğal edilmişdi, bu ərazinin təmas xəttində mürəkkəb istehkam qurğuları yaradılmışdı. Başlıcası isə erməni-faşist düşüncəsini və təfəkkürünü bölüşən dünyanın çox böyük dövlətləri Azərbaycan ərazilərinin işğal altında qalması üçün Ermənistanə hər cür kömək göstərirdi.

Azərbaycan xalqının, ölkə rəhbərliyinin zəkaya, bəşəri ədalətə, dünya dövlətləri tərəfindən rəsmi şəkildə tanınmış sərhədlərin bərpasına çağırış səsləri isə hər vasitə ilə qulaqardına vurulur və hətta Azərbaycanı mövcud realıqla barışdırmaq, işğal olunmuş torpaqları unutdurmaq meyli belə özünü göstərməkdə idi. Ermənistanın faşist ideologiyasına köklənmiş rəhbərliyi və dünya erməniliyi isə haqqa göz yuman, işğalçını cəzasızlıqdan qoruyan böyük dövlətlərin və qüvvələrin mahiyyətindən doğan ikili yanaşmadan şirniklənməklə insanlığa meydan oxumaqda davam edirdilər.

Vəziyyət o yerə çatmışdı ki, Ermənistanın yeni rəhbərliyi, habelə dünya erməniliyinin nümayəndələri münaqişənin danışıqlar yolu ilə həlli üçün ATƏT-in BMT mandatlı Minsk qurupunu həmsədrlərinin vasitəçiliyi ilə hazırlanmış baza prinsipləri üzrə danışıqların pozulması üçün ən müxtəlif bəhanələrə əl atır və Azərbaycanı yeni ərazilərin işğalı ilə təhdid edirdilər. Məsələn, Ermənistanın müdafiə naziri David Tonayan 2019-cu ilin mart ayında Vyanada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ermənistanın baş naziri ilə görüşündə yenidən nümayiş etdirirdiyi prinsipial və ədalətli mövqeyə özünəməxsus şəkildə cavab verdi. O, ABŞ-da erməni diaspor nümayəndələri ilə və Pentaqondakı görüşlərində Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərinin nəinki geri qaytarılmayacağını, əksinə, yeni ərazilərin də ələ keçirilə biləcəyini bəyan etdi.

Ermənistanın müdafiə naziri o zaman “yeni müharibə – yeni ərazilər” tezisini ortaya qoydu və bu hədənin həyata keçməsi üçün strateji planları da açıqladı. D.Tonayan bildirdi ki, Ermənistan ordusu indi hücum ordusuna çevrilməkdədir. Onun sözlərinə görə, Ermənistan silahlı qüvvələri səngərlərdə oturmaqla müdafiə mövqeyinə üstünlük verilməsinə son qoymalı və hücum fəaliyyətini əsas vəzifəsinə çevrilməlidir. “Biz səngər vəziyyətindən, daimi müdafiə vəziyyətindən çıxacağıq. Biz

hərbi əməliyyatları düşmən ərazisinə keçirməyə qadir olan bölmələrin sayını artıracağıq”.

Bu bəyanatından az sonra Ermənistanın müdafiə naziri Tonayan 2019-cu ilin aprel ayının 13-də Ermənistanın Gədəbəy rayonu ilə sərhəd olan nöqtəsinə gəlib oradan keçmiş Başkənd ərazisini müşahidə etdi və bu əraziyə olan iddiasını açıq şəkildə ortaya qoydu. D.Tonayan bununla bir daha göstərdi ki, Ermənistan rəhbərliyinin Azərbaycanın yeni ərazilərinə olan iddiası heç də adi söhbətlər deyil.

Cari ilin iyul ayında Tovuzla sərhəd xəttində baş vermiş məlum hadisələrədən bir neçə gün əvvəl isə özünü Qarabağdakı separatçı rejimin qondarma xarici işlər nazirinin müşaviri adlandıran Ruben Marqaryan adlı birisi, guya, “beynəlxalq normalara əsasən”, Azərbaycanı erməni torpaqlarını işğal etməkdə ittiham etdi. O, Xankəndi rejiminin keçmiş Şaumyan rayonuna, “Şimali Arsax”a daxil olan Gəncə şəhərinə, Daşkəsən, Gədəbəy, Şəmkir, Xanlar rayonlarına olan ərazi iddialarını irəli sürdü. O bəyan etdi ki, bu ərazilərin ələ keçirilməsi qondarma DQR-in (həqiqətdə isə Ermənistan Respublikasının) siyasətinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edir. Bununla bağlı BMT-nin bir sıra qərarlarına öz təfəkkürü çərçivəsində istinad edən müəllif, hətta, Azərbaycanın bu sənədlərə riayət etməyə və adları çəkilən əraziləri qondarma rejimə qaytarmağa borclu olduğunu bildirdi.

Son 30 ilin cəzasılığı, müəyyən beynəlxalq qüvvələrin isə obyektivlik meyarlarını alverə çevirməsi Ermənistanın zehniyyəti təhriflərə düçar olmuş rəhbərliyini hər iddiada dorğu olacaqları qənaətini xeyli gücləndirirdi. Ona görə də Ermənistanın indiki və keçmiş rəsmilərinin Qarabğın dağlıq hissəsinə davamlı səfərləri, Ermənistan rəhbərliyinin hər vasitə ilə sülh danışıqlarını pozmaq cəhdləri, Azərbaycana qarşı məntiqdən uzaq olan iddiaların irəli sürülməsi Ermənistanın təcavüzkarlığının yenidən partlayacağına ehtimal yaradırdı. 2020-ci ilin iyulunda Tovuzla sərhəddə baş verənlər, həmin ilin avqustunda erməni diversiya qrupunun Azərbaycan ərazisinə göndərilməsi, bunun ardınca da Ermənistanda könüllülərdən ibarət qoşun dəstəsinin yaradılmasına başlanması təcavükər dövlətin Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasətinin yenidən gündəmdə olduğuna şübhə yeri qoymurdu.

Bütün bunları nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2020-ci il sentyabr ayının 25-də Avropa İttifaqının xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarı qəbul edərkən Ermənistanın Azərbaycana qarşı müharibəyə hazırlaşdığını bəyan etdi. Azərbaycan rəhbəri bu məlumatın Avropa Komissiyasına çatdırılmasını da lazım bildi: “Kəş-fiyyat mənbələrimizdə məlumat var ki, çox ciddi hərbi hazırlıqlar gedir, onların hərbi qüvvələri təmas xəttində, dövlət sərhədində cəmləşir. Biz vəziyyəti izləyirik və özümüzü müdafiə edəcəyik, Tovuzda etdiyimiz kimi, başqa bir çox hallarda etdiyimiz kimi. Əgər onlar bizə hücum etsələr, peşman olacaqlar. Mən,

sadəcə olaraq, sizin bunu bilməyinizi və bu mesajı Avropa Komissiyasına çatdırmağınızı və Avropa Komissiyasının təcavüzkarın yeni təxribatlarını dayandırmaq üçün nə edə biləcəyini görmək istəyirəm”.

İstər reallıq hisslərini itirmiş Ermənistan rəhbərliyinin, istərsə də ikili yanaşma ilə erməni millətçilərinin faşist ideologiyasına və fəaliyyətinə şərik olan qüvvələrin Azərbaycanın dövlət rəhbərliyinin xəbərdarlıqlarını qulaqardına vurması isə bölgədə yenidən müharibənin alovlanmasına yol açdı. Dünya dövlətlərinin və beynəlxalq ictimaiyyətin yeni bir susqunluğu ilə qarşılaşacaqlarına ümid edən Ermənistan rəhbərliyi son illərdə törətdikləri hərbi təxribatlara görə Azərbaycan Ordusu tərəfindən layiqli cəzalar alması ilə hesablaşmayaraq 2020-ci il sentyabr ayının 27-də yeni bir hərbi təxribata əl atdı, Azərbaycanın yaşayış məntəqələri güclü atəşlərə məruz qaldı.

Ermənistan rəhbərliyi, onun millətçi dairələri və faşist xislətli hamiləri növbəti dəfə də Azərbaycanın sarsılmaz iradəsi ilə qarşılaşdı, dünya erməniliyini diz çökdürən haqlı zərbə ilə üzbəüz qaldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev bu təxribatın başlanmasından dərhal sonra Təhlükəsizlik Şurasının iclasındakı çıxışında Ermənistan rəhbərliyinin korafəhmliyinə, ağlasığmaz iddialılığına belə qiymət verirdi: “Mən Ermənistana xəbərdarlıq etmişdim. Tovuz hadisələrindən sonra bir neçə dəfə xəbərdarlıq etmişdim ki, əgər onlar öz çirkin əməllərindən əl çəkməsələr peşman olacaqlar. Biz onlara 2016-cı ildə, 2018-ci ildə, bu ilin iyul ayında dərs verdik. Amma görünür ki, bu, onlar üçün dərs olmadı. Bu dəfə də dərs veririk və verəcəyik. Bu gün şanlı Azərbaycan Ordusu böyük uğurla əks-hücum əməliyyatı keçirir və bu əməliyyat davam edir”.

Cəmi ay yarım davam edən əks-hücum əməliyyatları nəticəsində Ermənistana, faşist mahiyətli dünya erməniliyinə və onların havadarlarına elə bir dərs verildi ki, bölgədə tamamilə yeni bir reallıq yarandı. 30 il ərzində davam edən işğala susqunluqla yanaşan çox böyük qüvvələr Azərbaycan xalqının iradəsi qarşısında diz çökməyə məcbur oldu və bu qüvvələrin heç yuxularında belə təsəvvür edə bilməyəcəkləri bir tarixi mənzərə ortaya çıxdı. Azərbaycan xalqı və onun iradəsini ifadə edən müstəqil dövləti gücünü və qətiyyətini toplayaraq öz ərazilərini erməni işğalından azad etdi, fərqli bir dünya düzəni yaratmaqla yeni bir tarix yazdı.

Azərbaycan xalqı sübut etdi ki, haqsızlığa dayaqlanan şər və təcavüzlə onun iradəsini qırmaq, Azərbaycan xalqı ilə zor və təzyiqlə danışmaq, Azərbaycan xalqının səbri və dözümlü ilə siyasi alver etmək olmaz. Kimsənin torpağına göz dikməyən Azərbaycan dövləti torpaqlarının da yad tapdığı altında qalması ilə barışmadı və bu

torpaqlarda əbədilik kök salacaqlarına şübhə etməyən quldurxislət ermənilərə layiq olduğu yerini göstərdi, müstəqil ölkənin ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsində və Qarabağ torpaqlarının işğalına son qoyulmasında, heç şübhəsiz ki, ilk növbədə, Azərbaycan Ordusu misilsiz fədakarlıq nümayiş etdirdi. Mübarizlik, qətiyyət, şücaət, xalq və dövlət maraqlarına sonsuz sədaqət, düşməyə hədsiz nifrət hər bir əsgərin, zabitin və generalın şəxsinə düşməyə doğru istiqamətlənmiş ağır bir yumruğa çevrildi. Azərbaycan Ordusu mürəkkəb döyüş şəraitində bu gün bütün dünyanı heyratə salacaq bir məharət göstərməklə, xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinə şərəfli bir səhifə yazdı.

Azərbaycan xalqının arzusunu, istəyini qanı və canı bahasına həyata keçirən bu ordunun gücü, qüdrəti hələ ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında yaranmağa başlamışdı. Prezident Heydər Əliyev ordunu Azərbaycanın daimi, əbədi və sarsılmaz olacaq müstəqilliyinin qarantı kimi görürdü. Ümummilli lider belə bir vəzifənin öhdəsindən gələcək güclü bir ordunun formalaşdırılması üçün məqsədyönlü, irimiqyaslı siyasət həyata keçirirdi.

Dövlət quruculuğunun məhsuldar dövründə Heydər Əliyev ordunun təşkilatlandırılması ilə bağlı belə deyirdi: “Azərbaycanda ordunun inkişaf etməsi, möhkəmlənməsi dövlətimizin və xalqımızın əsas vəzifəsidir. Biz orduya xüsusi qayğı göstərməliyik, onu möhkəmləndirməli və inkişaf etdirməliyik”. Bu istiqamətdə aparılan gərgin fəaliyyətin nəticələrini isə Heydər Əliyev belə qiymətləndirirdi: “Azərbaycan torpaqlarının qorunmasına qadir olan ordumuz var və Azərbaycan əsgəri bu gün canını verib Azərbaycanın müstəqilliyini, torpaqlarını qorumağa hazırdır”.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə sonsuz sədaqət, bu günün tələblərini də qarşılamağa imkan verən yüksək maddi-texniki təchizat, ən mürəkkəb hərbi tapşırıqların icrasını şərləndirən peşəkarlıq müasir Azərbaycan Ordusunun mənzərəsini müəyyənləşdirən başlıca cəhətlərdir. Belə bir ordunu təmsil edən Azərbaycan hərbiçilərinin malik olduqları peşəkarlığı qarşıya qoyulan vəzifələrin məzmunu ilə düzgün əlaqələndirmək, zaman və məkan amillərindən səmərəli istifadə etmək, müəyyən edilmiş tapşırıqlar əsasında əsas zərbə istiqamətini vaxtında və düzgün istiqamətləndirmək, sonra da həmin istiqamətdə hücum üstünlüyü yaratmaq, məqsədyönlü təmkin, qətiyyət və mübarizlik kimi zəruri amillər bütünlükdə müharibənin getdiyi dövrdə təşəbbüs dinamikasını əldə saxlamağa yol açdı.

Azərbaycan Ordusunun nəyə qadir olduğunu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev də elə əks-hücum əməliyyatlarının davam etdiyi vaxt belə xarakterizə edirdi: “Ordu

quruculuğu mənim fəaliyyətimdə həmişə birinci yerdədir. Hərbçilər də, Azərbaycan xalqı da bunu bilir. Həmişə demişəm ki, ordumuz üçün nə lazımdırsa, biz onu da edəcəyik. Biz güclü, iradəli ordu yaratmışıq. Bizim bütün silahlı birləşmələrimiz müasir standartlara cavab verir və döyüş tapşırığını şərəflə, vicdanla, cəsarətlə yerinə yetirir. Bu gün əks-hücum əməliyyatında bizim müxtəlif silahlı birləşmələrimiz iştirak edir və vahid komandanın rəhbərliyi altında əks-hücum əməliyyatı uğurla gedir. Bütün silahlı birləşmələr arasında koordinasiya tam şəkildə təmin edilib. Əminəm ki, bu əks-hücum əməliyyatının bundan sonra da uğurlu nəticələri olacaqdır”.

Azərbaycan Ordusu 44 günlük müharibə dövründə elə bir məharət göstərdi ki, dünyanın ən böyük dövlətlərinin, ən güclü ordularının nümayəndələri belə bu məharətdən irəli gələn təcrübənin öyrənilməsinin gələcək müharibələrin aparılması üçün zəruri sayırlar. Məlumdur ki, dünyanın müvafiq reyting agentliklərinin sorğusuna görə, Azərbaycan Ordusu dünyanın 50 ən güclü ordusu sırasında yer tutmuşdur. Bu sorğu, əsasən, orduların malik olduğu fiziki ölçülərə görə aparılır. Məsələn, ordunun sayı, büdcəsi, texniki təchizatı, hərbi təhsil potensialı və buna oxşar digər məsələlər. Amma bu sorğu meyarlarına ordunun məharəti, taktiki təfəkkürü, mənəvi dəyərləri, döyüşkənliyi kimi meyarlar daxil deyildir.

Azərbaycan dövlətinin rəhbərliyi altında formalaşdırılmış milli ordumuz isə yeni nəsil hərbi texnikanın istifadəsinin xüsusi rol oynadığı müasir bir taktika nümayiş etdirdi. Azərbaycan təcrübəsində dünyada ilk dəfə pilotsuz uçan zərbə aparatlarının uzunmüddətli, geniş və uğurlu istifadəsi baş verdi. Bu isə dünya hərbi taktikasına yeni bir istiqamət verdi və bütün dünyaya da göstərdi ki, müasir döyüş taktikasının yeni istiqaməti nədir. Həmin taktikanın öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi və onun hərbi təlimatlara, nizamnamələrə, dərsliklərə əlavə edilməsi isə Azərbaycan Ordusunun taktiki nəzəriyyələrin təkmilləşdirilməsinə gətirdiyi bir yenilikdir.

Bununla Azərbaycan Ordusu, əslində, müasir dünya döyüş taktikasının modelini müəyyənləşdirən bir ordu olduğunu ortaya qoydu. Başlıcası isə Azərbaycan Ordusu bu Vətən müharibəsində qabarıq şəkildə göstərdi ki, dövlət rəhbərliyinin və təmsilçisi olduğu xalqın ona bağlanan ümid və inamı heç də əbəs deyildir. Azərbaycan Ordusu ölkənin müstəqilliyini etibarlı şəkildə müdafiə etməyə qadir olan bir ordudur və Azərbaycanın müstəqilliyinə qəsd etmək fikrinə düşən hər bir qüvvə də bilməlidir ki, öz qarşısında Azərbaycan Ordusunu görəcəkdir.

Füzuli rayonunun, başlıcası isə Şuşa şəhərinin azad edilməsi üçün göstərilən məharət və döyüşkənlik isə xalqımızın hərbi tarixində hər zaman böyük bir qürurla xatırlanacaq bir şücaətdir. Düşmənin otuz il ərzində yaratdığı mühəndis-istehkam qurğuları, çoxmərtəbəli müdafiə səddi, Şuşa şəhərinin təbii şəraiti erməni işğalçı

qüvvələri üçün böyük döyüş imkanları yaratsa da, Azərbaycanın ordu bölmələrinin sürətli, gözlənilməz, fədakar hücumu onların bu üstünlüyünü heçə endirdi və bu bölmələr yalnız düşməni deyil, ən təcrübəli hərbiçiləri belə heyratə salacaq döyüş nümunələri göstərdilər.

Şuşa şəhərinin azad edilməsi üçün Azərbaycan Ordusunun göstərdiyi fədakarlığı Ali Baş Komandan İlham Əliyev belə qiymətləndirirdi: “Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim gücümüzü göstərdi, ordumuzun peşəkarlığını, hərbiçilərimizin cəsarətini, qəhrəmanlığını göstərdi. Şuşanın götürülməsi çox böyük peşəkarlıq, cəsarət tələb edən əməliyyat idi. Əminəm ki, bu əməliyyat dünya hərbi tarixində xüsusi yer tutacaqdır. Çünki bu əməliyyatı yalnız yüngül silahlarla silahlanmış bizim qəhrəman hərbiçilərimiz dağlardan, meşələrdən, cığırlardan keçərək icra ediblər. Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim şanlı qələbəmizdir”.

Şuşa da daxil olmaqla döyüş meydanında əldə edilmiş bütün zəfərlərin başlıca qəhrəmanını isə dövlət başçısı İlham Əliyev Azərbaycan əsgəri və zabiti hesab edirdi: “Ancaq mən bunu artıq bir neçə dəfə demişəm, bu qələbəni qazanan bizim texniki vasitələr yox, əsgər və zabitlərimizdir. Onlar torpağımızı düşməndən qarış-qarış azad edə-edə bu qələbəni, bu Zəfəri xalqımıza nəsib etdilər. Ona görə bu qələbənin birinci qəhrəmanı Azərbaycan əsgəridir, Azərbaycan zabitidir və hər kəs bunu bilməlidir”.

Müharibələr cəmiyyət həyatında qan-qadalarla, böyük qırğınlarla, ağır sınaqlarla müşayiət edilən ictimai-kütləvi bir prosesdir. Bu savaqlar insanlara sonsuz məşəqqətlər, saysız qurbanlar, arzu edilməz dağıntılar gətirsə də Azərbaycan xalqı erməni hərbi təxribatlarına cavab verilməsi, işğal altında olan torpaqlara azadlıq nəfəsi gətirilməsi üçün Azərbaycanın dövlət rəhbərliyinin əks-hücum əməliyyatlarına start verməsini çox böyük məmnunluqla qarşıladı və başlanan Vətən müharibəsində bütünlüklə Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan Ordusunun yanında olduğunu nümayiş etdirdi.

Azərbaycan xalqı yaxşı bilirdi ki, hərbi seçimə əl atmadan 30 il müddətində onun qədim torpaqlarını işğal altına alaraq viranə günə salan, oxşar xislətli dünya qüvvələrinin ərköyün övladı olan erməni işğalçı-millətçi qüvvələrini haqq yoluna gətirmək mümkün olmayacaqdır. Hələ 2020-ci ilin iyulunda Tovuzla sərhəddə baş verən erməni hərbi təxribatına cavab verildiyi günlərdə Azərbaycan xalqı yekdilliklə ayağa qalxdı və elə bütün dünyaya da nümayiş etdirdi ki, onun iradəsi ilə oynamaq olmaz, bu xalqa məxsus olan torpaqların azad edilməsi üçün bu xalq nəhayət ki, öz qətiyyətini nümayiş etdirəcəkdir.

Belə də oldu və haqqın və ədalətin bərpa edilməsi üçün Vətən müharibəsinin başlanması Azərbaycan xalqı birmənalı şəkildə dövlət ətrafında səfərbər etdi. Onun

gücünə və mübarizliyinə dayaqlanan Azərbaycan dövləti və Azərbaycan Ordusu isə bu xalqın nəyə qadir olduğunu öz fəaliyyəti ilə ifadə etdi.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev də öz çıxışlarında təkrar-təkrar bəyan edirdi ki, xalq–dövlət, xalq–ordu birliyi ordunun gücünü formalaşdıran çox ciddi bir amildir. Dünya miqyaslı siyasət və dövlət adamı bildirirdi ki, ordu xalqın ayrılmaz bir hissəsidir və ordunun mübariz əhval-ruhiyyəsi də xalqın mənəvi keyfiyyətlərindən qüvvə alır. Yəni xalq öz müstəqilliyinə və dövlətçiliyinə, ölkəsinin ərazi bütövlüyünə sədaqətli, düşmənlərinə isə barışmaz olarsa, onda bu mübariz keyfiyyətlər xalqın övladları olan əsgər və zabitlər tərəfindən orduya da daşınmaqla ordunun mənəvi simasını yaradacaqdır. Heydər Əliyev belə bir fikri də söyləyirdi ki, ordunun xalq qayğısı ilə əhatə olunması, yalnız ordunun güclənməsinin şərti deyil, həm də dövlətin qüdrətinin mənbəyidir.

Ay yarım ərzində gözlərimiz qarşısında yazılan şərəfli tarixin başlıca qəhrəmanlarından biri də, sözsüz ki, Azərbaycan xalqıdır, düşməyə aman verməmək üçün özünü güllə qarşısına atmağa hazır olan Azərbaycan vətəndaşlarıdır, torpağının yad tapdağından azad olunması istəyi bütün qayğılarını üstələyən Azərbaycan övladlarıdır. Bu müharibənin gedişində xalqımız düşmən qarşısında vahid toplum olmağın, güclü bir yumruğa çevrilməyin yeni bir nümunəsini yaratdı. Vətən müharibəsinin başlaması ilə Azərbaycanın yaşayış məntəqələrinin, xüsusilə döyüş bölgəsinə yaxın olan yaşayış məntəqələrinin hər bir evi bir səngərə çevrildi, erməni faşizminin dinc əhaliyə qarşı apardığı vəhşiliyin qarşısında təpərli bir müqavimət ocağı oldu.

Kimsə erməni vəhşiliyinə boyun əyib ev-eşiyini tərk etmədi, yersiz təşvişə və həyəcanlara yer vermədi. Əksinə, xalq öz təpəri ilə mübarizə meydanında, əsgərlərin yanında, dövlətin ətrafında olduğunu göstərdi. Erməni vəhşiliyinin qurbanı olan günahsız insanların faciəsi isə bütün xalqın faciəsinə çevrildi. Bu birlik, ümumi əzmkarlıq, cəbhəyə bağlı olan həmrəylik isə Azərbaycan Ordusuna güc-qüvvət verdi, tarixi qələbəyə aparan yola işıq tutdu.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı erməni işğalına qarşı aparılan müharibədə əldə edilmiş tarixi qələbəni bütün xalqın qələbəsi kimi qəbul edirdi və deyirdi: “Bu, bizim hamımızın qələbəsidir, bütün Azərbaycan xalqının. Azərbaycan xalqı bir daha göstərdi ki, nə qədər böyük xalqdır, nə qədər vətənpərvər xalqdır, nə qədər dəmir iradəyə malik olan xalqdır. 30 ilin əziyyəti, 30 ilin ümitsizliyi, 30 ilin əzabları xalqımızı sındırmadı, iradəmizə heç bir mənfi təsir göstərmədi. Əksinə, biz daha da bütövləşdik, daha da mətinləşdik, daha da gücləndik, özümüzü toparladığımızı, dedik ki, artıq yetər, biz bu işğala dözməyəcəyik. Dedik ki, düşməni torpaqlarımızdan qovacağıq!

Biz bir daha gücümüzü göstərdik, xalqımızın birliyini göstərdik. Göstərdik ki, heç bir qüvvə bizim qabağımızda dura bilməz, heç bir qüvvə bizi haqq yolumuzdan döndərə bilməz. ...İkinci Qarabağ müharibəsi tarixdə Azərbaycanın şanlı qələbəsi kimi qalacaq. Bu qələbənin qazanılmasında bütün xalqımız birlik, həmrəylik göstərmişdir”.

Dünya müharibələr təcrübəsi onu da göstərir ki, güclü ordunun mövcudluğu, xalq həmrəyliyi, habelə dövlətin siyasi və iqtisadi gücü, cəmiyyətin mübariz mədəni əhval-ruhiyyəsi, ön və arxa cəbhənin vəhdəti, informasiya və diplomatiya çevikliyi və s. amillər müharibənin uğurla aparılması üçün mühüm amillərdir. Lakin bu amillərin hər birinin ayrı-ayrılıqda mövcudluğu müharibənin uğurla aparılması üçün heç də yetərli deyil. Həmin amillər yalnız dövlətin təşkilati fəaliyyəti ilə məqsədyönlü siyasət çərçivəsində planlaşdırıldıqda, formalaşdırıldıqda, qarşıya qoyulan hədəf müstəvisində düzgün uzlaşdırıldıqda və məntiqi şəkildə səfərbərliyə alınaraq cəbhəyə istiqamətləndirildikdə özünün əməli nəticəsini verə bilər.

Bu baxımdan, cəmiyyət daxilində özünü göstərə biləcək ictimai-kütləvi proseslərin heç biri ordu quruculuğu və müharibə kimi mərkəzləşdirilmiş rəhbərliyi və vahid komandanlığı tələb etmir. Çünki sərt intizamı, icraçılığı və nəzarəti tələb edən hərbi işin mahiyyəti ölkənin, dövlətin bütün potensialının bir mərkəzdə toplanmasını, bu potensialın vahid mərkəz tərəfindən idarə olunmasını və istiqamətləndirilməsini tələb edir. Bütün bunlar isə hərbi işində, o cümlədən, müharibələrin aparılmasında ali baş komandanların rolunu birmənalı şəkildə ön plana çıxarır.

Ali Baş Komandan, xüsusilə müharibə dövründə xalqın bütün gücünün hərbi və müdafiə işinə səfərbər edilməsini təmin edə biləcək bir strateji vəzifə sahibidir və ona görə də bu vəzifə sahibinin öz fəaliyyətini necə qurmasının dövlət maraqlarının qorunmasında müstəsna əhəmiyyəti vardır. Dünya təcrübəsi də göstərir ki, səriştəli, qətiyyətli və mübariz komandan olmadan müharibədən qalib çıxmaq mümkün deyil. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründəki fəaliyyəti də bir daha onu göstərdi ki, ölçülü-biçilmiş, əsaslandırılmış, bütün riskləri və təfərrüatları hesablanmış rəhbərlik və təşkilatçılıq olmadan müharibədən qalib çıxmaq mümkün deyildir.

Bu mənada, müharibə həm də dövlət idarəçiliyinin, ali baş komandanlığın sınağıdır və bu sınaqdan yalnız ən məsuliyyətli bir zamanda ən doğru seçim etməyi və bu seçimin ən düzgün icrasını təşkil etməyi bacaran Ali Baş Komandan uğurla çıxa bilər. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev, məhz belə keyfiyyətlərə malik olduğunu nümayiş etdirdi. Respublika Prezidenti Vətən müharibəsinin gedişində etdiyi çıxışlarda bir neçə dəfə bəyan etdi ki, hansı qərarın nə zaman və

necə qəbul edilməsini o çox yaxşı bilir. Çünki müharibə kimi kütləvi insan qırğınlarına apara biləcək bir seçimə əl atılması Ali Baş Komandandan böyük məsuliyyət tələb edir. Qəbul edilən qərar da azacıq tələskənliyə yol verilməsi kütləvi insan qırğınlarından əlavə dövlətin özünün mövcudluğunu təhlükə altına ala bilər. Ali Baş Komandanın ustalığı ondadır ki, bütün bu məsələləri dəqiqliklə hesablaya və sonra da öz ordusunu, öz xalqını qələbəyə apara bilir. İlham Əliyev də belə Ali Baş Komandandır, öz ordusunu, öz xalqını tarixi zəfərə aparan bir komandandır.

Çıxışlarından göründüyü kimi, müharibənin bütün gedişi Ali Baş Komandan kimi cənab İlham Əliyevin nəzarəti altında idi, bütün döyüşlər onun təsdiqi ilə planlaşdırılır və həyata keçirilirdi. Məqsədyönlü təmkin, hər addımın hesablanması, qüvvələrin düzgün bölüşdürülməsi, bütün xidmət sahələrinin dəqiqliklə uzlaşdırılması, döyüşlərin və hərbi qüvvələrin idarəedilməsinin çevikliyi, dövlətin və xalqın potensialının döyüşən cəbhə ilə düzgün əlaqələndirilməsi uğurların dinamikasını təmin etdi. Döyüş taktikasında yeni təfəkkürə yer verilməsi, tətbiq edilən yeniliklərin səmərəliliyinə nail olunması Azərbaycanda dünyanı heyrətə salacaq yeni bir döyüş təcrübəsinin meydana gəlməsinə yol açdı ki, bu da İlham Əliyevin Ali Baş Komandanlığı ilə dünya hərbi taktikasına gətirilmiş bir yenilik idi.

Azərbaycan lideri İlham Əliyev bu müharibə dövründə yalnız ordunun deyil, həm də informasiya və diplomatiya sahəsində aparılan müharibənin baş komandanı idi. Bu müharibənin gizli qalan məqamları olsa da, bütün xalqın gözü qarşısında cərəyan edən səhnələri də mövcuddur. Haqqı ayaq altına alıb haqsızlığın müdafiəsinə qalxmış beynəlxalq mediya nəhənglərinə qarşı ölkə rəhbəri İlham Əliyevin təmkinli, tutarlı, əsaslandırılmış cavabları Azərbaycan Ordusunun cəbhədə əldə etdiyi uğurları tamamladı və Azərbaycan xalqına tarixi zəfəri qazandırdı.

Nəticədə, ulu öndər Heydər Əliyevin də vəsiyyətlərinin həyata keçməsinin sevincini bütün xalqla bölüşən Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Vətən müharibəsində əldə edilən böyük qələbənin memarına çevrildi. Elə bir qələbənin ki, zaman ötdükcə onun qüruru yeni nəsillərin yurd sevgisini yüksəldəcək, bu yenilməz ruh isə sərhədlərimizin pozulmasına imkan verməyəcək.

Mehman

SÜLEYMANOV,

Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasının professoru, tarix üzrə elmlər doktoru